

Priče i legende

otoka Pašmana

Osnovna škola „Vladimir Nazor“ Neviđane

OŠ „VLADIMIR NAZOR“ NEVIĐANE, Školska 2, 23264 Neviđane

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I DIZAJN

Ivan Hrabrov

Mladen Palić

Sanja Ivana Glavan

LEKTURA

Slađana Vranjković

U IZRADI SUDJELOVALI:

Ivana Medić, Martina Bojmić, Marta Kožul Blagdanić, Lucija Bačić Parić, Lara Mrkić, Slađana Vranjković, Mladen Palić, Antonio Petričević, Anamaria Jerković

UČENICI AUTORI SLIKA I TEKSTOVA:

Roko Borota, Luka Pedišić, Marijeta Pedišić, Barbara Blagdanić, Nika Ostojić, Filip Tomašević, Tamara Kraljev, Duje Stagličić, Pave Stagličić, Dea Kuštera, Fani Čiklić, Ane Bašić, Dora Donatella Stevanović, Filip Pedišić, Antonia Dujmović, Toma Dujmović, Šimun Dujmović, Luka Bačić, Noa Mršić, Simona Jelenić, Jasmina Škrokov, Gabriel Škrokov, Gabrijela Kučina, Lovre Ugrinić, Toni Ugrinić, Ajša Naber-nik, Bruna Bačić, Luce Ostojić, Marcela Bobić, Marko Magić, Šimun Magić, Leona Tadija, Loris Gotovi-na, Moreno Džino, Samuel Kraljić, Zlata Bačić, Antonella Magić, Toni Palaškov, Duje Lukačić, Nika Tadija, Tena Benčić, Roko Škrokov, Leo Štorić, Sara Medić, Laura Kulonja, Laura Ostojić.

Zahvaljujemo svim učenicima koji su sudjelovali u projektu!

ŠKOLSKA GODINA 2022./2023.

SADRŽAJ

Tkonske vile

Mišulić siđa

Špilja Medinica

Priba

Studenac

Mrljane i Nevidane

Neviska koleda

Štrige

Dobropoljana

Gospina stopa

Banjske črišnje

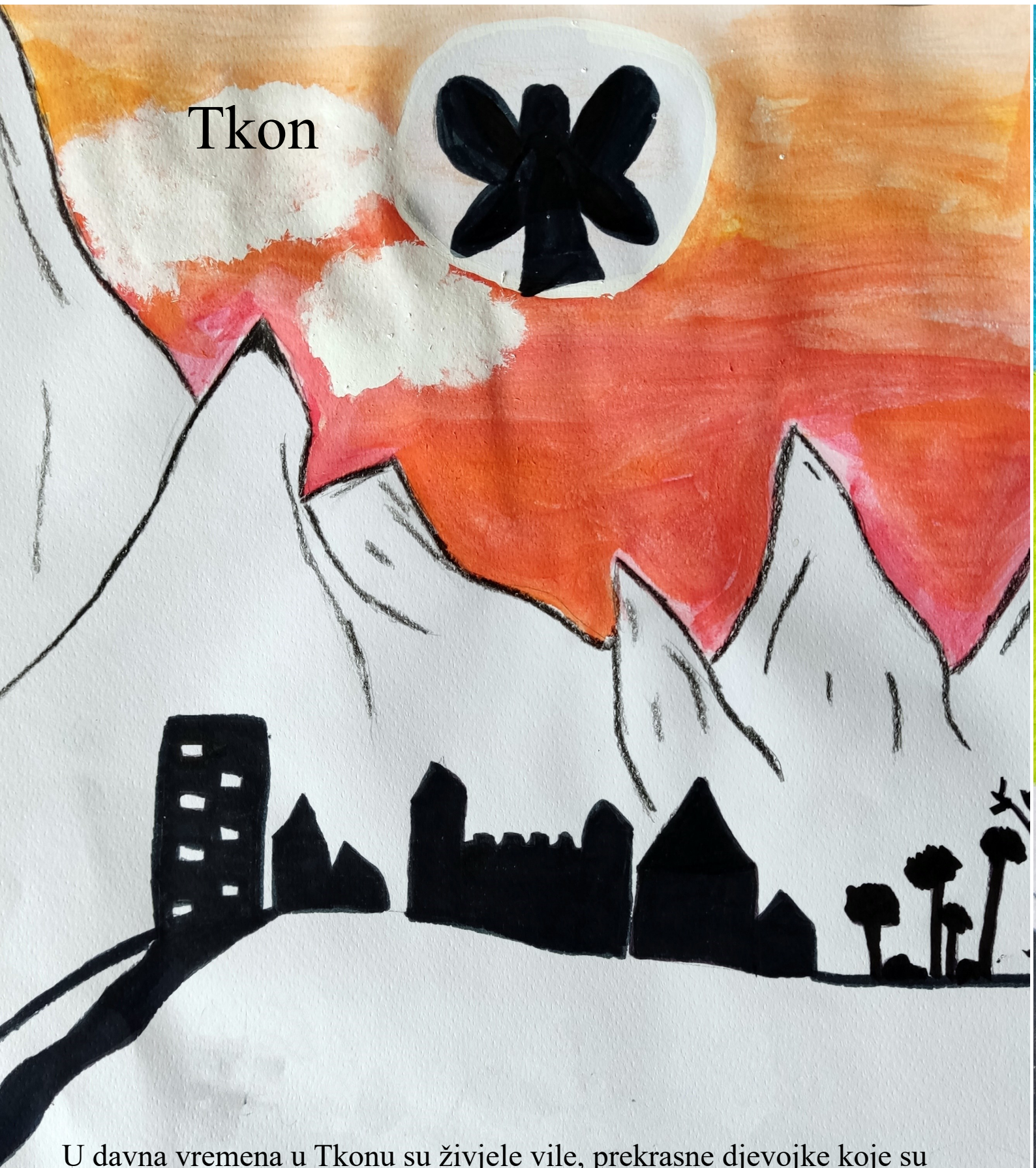
Jerko iz Zemunika

Glagoljaška baština

U sjećanjima naših djedova i baka sačuvane su brojne priče i legende o nekom neobičnom mjestu, osobi ili događaju vezanom uz otok Pašman. Odlučili smo ih prikupiti i tiskati u obliku slikovnice. Projekt je dobio podršku Općine Pašman i Turističke zajednice Općine Pašman. Zahvaljujući naporima učenika i njihovih mentora, oživjeli smo priče iz pašmanske prošlosti, oslikali ih i nadamo se sačuvali za vječnost. Vjerujemo kako će naša slikovnica zainteresirati čitatelja i pružiti mu novi uvid u ovaj zanimljivi otok.

Ravnatelj
Ivan Hrabrov, prof.

Tkon

U davna vremena u Tkonu su živjele vile, prekrasne djevojke koje su imale krila i moć da lete. Letjele su samo noću, a čim bi se sunce rodilo, one bi nestale. Bile su anđeli čuvari Tkona i čuvale mjesto od svakoga zla. Legenda kaže da je pastir, dok je čuvao ovce, naišao na jednu vilu kako se odmara na kamenu, prije nego je izašlo sunce. Kad je ugledala pastira, odletjela je, ali su joj ostali otisci stopa u kamenu, koji i danas svjedoče o toj legendi. Nalaze se na brdu Vrh male u Tkonu.

Kraj

Svake godine u osmom se mjesecu održava Mišulić siđa u mjestu Kraj na otoku Pašmanu. Mišulić siđa održava se u sjećanje na stare ljude koji bi se nakon teških poslova u poljima i maslinicima družili na spomenutim siđama (kamenim klupama) i prepričavali svoje dogodovštine iz toga dana. Pojedini bi pričali o Orcima koji su, prema legendi, spodobu ljudskog oblika s jednim okom. Takvim su pričama ljudi strašili sami sebe i druge tako da bi neki čak od straha išli ranije spavati.

U Ugriniću od davnina postoji priča o špilji Medicini pod gorom, u uvali Landin. Prema legendi u špilji je živjela sredozemna medvjedica. Kako je nestala iz većine Jadrana, tako se sredozemna medvjedica godinama nije viđala. Po pričama starih otočana iz Medicinice je išao podzemni put koji je povezivao špilju s benediktinskim samostanom na Čokovcu, kao i dvorcem u Ugriniću na području Crnika na sredini otoka.

Ugrinić

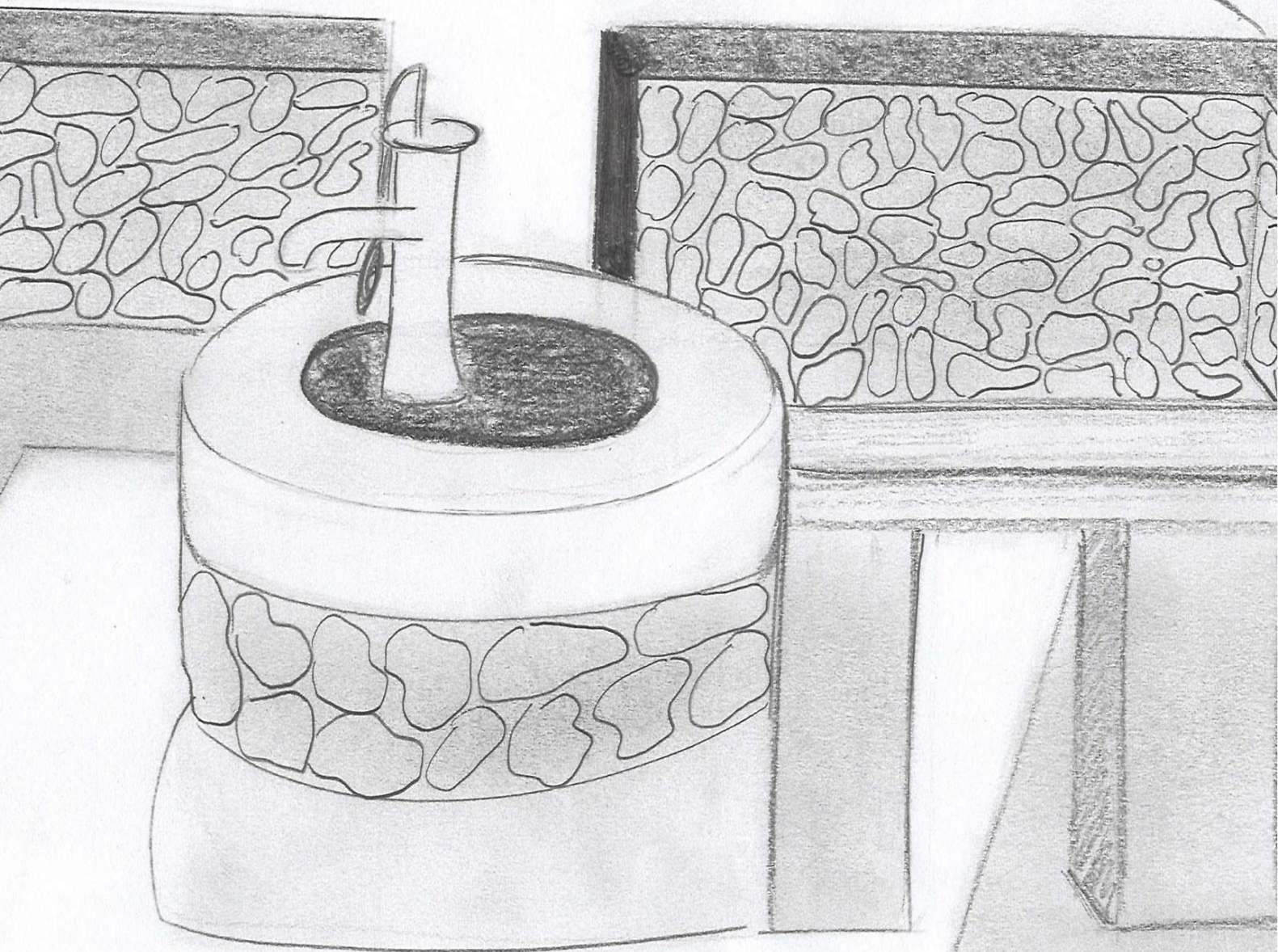
Pašman

U pričama naših starih vukodlaci (vampiri) se spominju u svim krajevima, pa tako i na Pašmanu. Pričalo se nakon smrti jedne žene (zvala se Priba) da se Priba pretvorila u vukodlaka i mnogima se pokazala i nakon smrti. Jednu je ženu čak i napala, ali je ova uspjela pobjeći i pozvati pomoć. Ljudi koji su joj došli pomoći nisu vidjeli nikoga, samo nju izgrebanu, ali su joj povjerovali. Pričalo se i da je mrtva žena podmetnula požar u jednoj kući, ali su mještani uspjeli spriječiti da se proširi. Kako bi zaustavili ženu-vukodlaka, mještani su je izvadili iz groba i proboli joj tijelo glogovim kolcem. Nakon toga više se nije pojavljivala.

Barotul

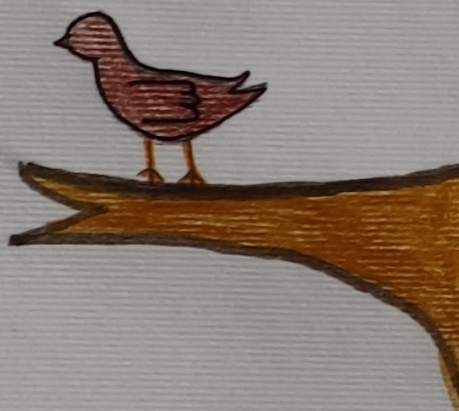

Barotul je malo i tiho naselje smješteno u uvali Taline. Tu se nalazi blato za koje su u prošlosti govorili da je ljekovito. Čak i danas, ljudi se tijekom ljeta mažu njime. Stari ljudi govore da liječi reumu. Mjesto je dobilo ime po barama i vodama. Kada ulazite u mjesto, prvo naiđete na glavni bunar Studenac koji je nekad bio poznat po bistroj izvorskoj vodi.

Jednoga dana sastala su se dva čovjeka koja se baš i nisu voljela. Sastali su se da podijele dvije strane. Jedan je bio cijeli zamrljan i kradljivac, a drugi je bio povučen i nikad se nije družio s drugim ljudima. Izlazio je iz kuće samo ako je trebalo ići u polje. Došli su mirno popričati, ali je brzo izbio sukob.

NEVIĐANE

Kradljivac je rekao povučenom da se vrati na svoju stranu, da ponovno bude neviđen. Povučeni mu je vratio rekavši da je cijeli zamrljan i da se vrati na svoju stranu. Neka se njegova strana zove Mrljane. Zamrljani je nato dobacio da će se strana povučenog zvati Neviđane. Tako su nastala dva sela, Mrljane i Neviđane.

Neviska koleda

u DVOJE!

U no vrime, našim mistun vladala je kuga. Ljudi nisu znali da je to kuga, već su mislili da je to strašna ptica koju su nazvali „Ždraka“. Ždraka je na konju odila kroz selo i vikala: „U dvoje, u dvoje.“ Ljudi su umirali, bojali se i zatvarali se u svoje kuće. Mistun je vladala pustoš i glad. Jednoga dana, legenda kaže, na sri sela je sta jedan hrabri čovik iz plemena „Brbatovi-Kandini“, suprostavija se ždraki i počea vikati: „U četvero, u četvero.“ Na taj način pomor je prešao na blago i stoku na četiri noge, a ostali su živi ljudi i perad.

U čast pobjede nad kugom Neviđanci su se zavitovali i svake godine na svom glavnom trgu u srid sela na Koledišću pale Koledu. Koleda je vatra koja se pali na Badnju večer, staru godinu i sveta Tri kralja. Dvi familije su zadužene za takozvanu malu vičeru i časte sve mištane s fritan, rakijun, vinun, kroštulan, a jedna familija je zadužena za veliku vičeru na koju dolaze muški koledari. Na Badnju večer seoska omladina gre u obližnje brdo po drva za oganj i bor koji će se okititi na Koledišću. Ljudi se okupljaju na koledištu, ženske igraju kolo. Zatim slijedi pisma koju pivaju koledari na čelu s glavnim koledarom koji nosi križ na kojem su tri jabuke.

Štrige

U davna vremena vjerovalo se da u svakom selu na otoku postoje štrige ili vještice. Koga bi žena štriga pogledala, toga bi zadesila neka nesreća. Na primjer, ribar koji bi prije ribolova susreo štrigu, da izbjegne nesreću, morao bi se vratiti kući i ponovo krenuti drugim putem. Ako bi štriga već bila kod broda prije nego bi brod krenuo na ribe, morali su joj ponuditi da nešto pojede i popije kako im ne bi propalo ribarenje. Ribari bi, uz to, prema štrigi bacili šaku soli da se tako zaštite od zle sreće. Kad bi neka žena srela štrigu, morala bi joj potajno, ispod robe, pokazati roge da spriječi nesreću. Neki su, da im štriga ne bi naškodila, nosili i češnjak u džepu kao zaštitu.

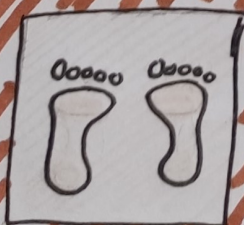
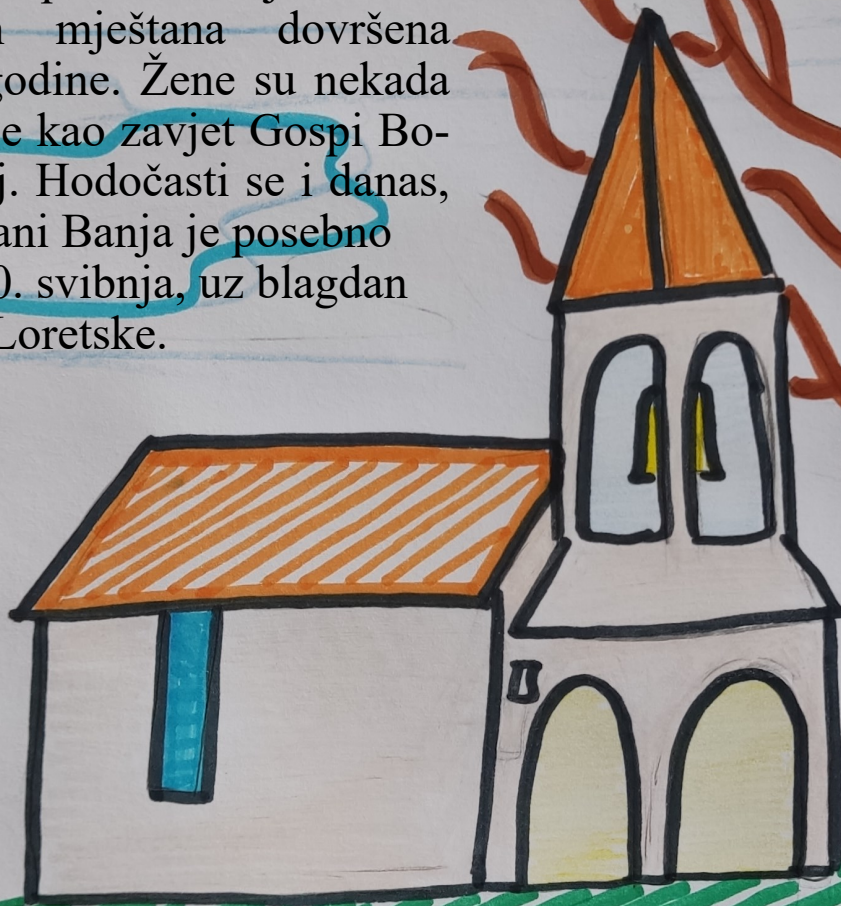

Dobropoljana

Ljudi kažu da je u špilju podno Bokolja pao pas. Počeo je lajati, a u jednoj se kući u selu čuo lavež psa. Čulo se kao da je bio ispod kuće ili zemlje. To znači da ispod samog mjesta postoji mnogo špilja koje se šire u raznim smjerovima.

Prema priči iz starine, ribari i pastiri hodajući brdom pronašli su Gospinu stopu. Don Anti Perošu u snu se ukazala Gospa, zato se zavjetovao napraviti kapelicu na brdu Bokolj, a mjesto gradnje je određeno prema stopi. Crkvice je trudom mještana dovršena 1935. godine. Žene su nekada išle bose kao zavjet Gospi Bokoljskoj. Hodočasti se i danas, a mještani Banja je posebno slave 10. svibnja, uz blagdan Gospe Loretske.

Banj

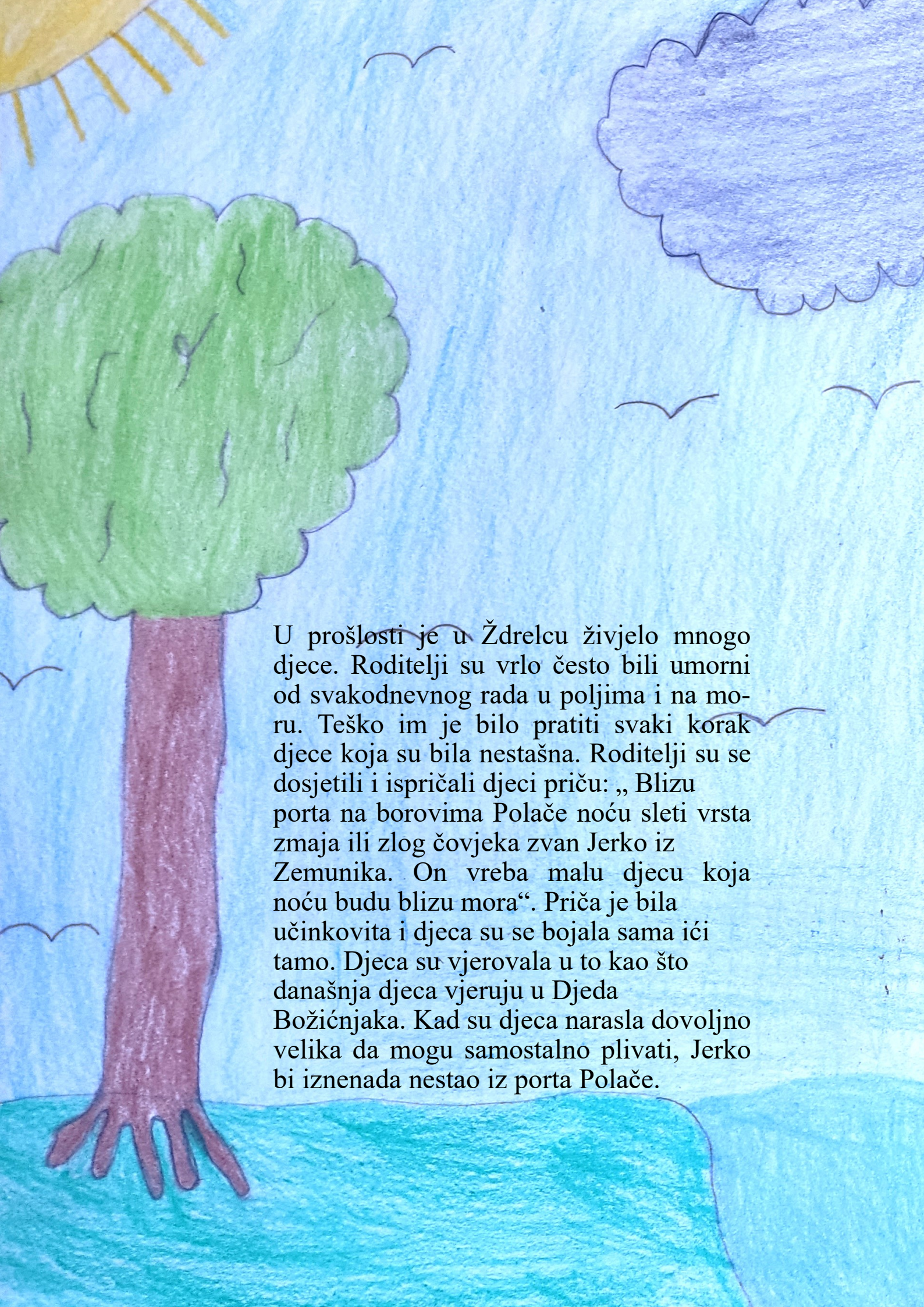

Banjske črišnje

Jedan je stari did čuva črišnje da mu ne bi dica krela. Stavi je sidalicu ispod stabla, si na nju i zaspao. Reka je da su vrazi došli i ponili sve ča, a ne dica jer ih ni vidi.

Banjske su črišnje posebne jer Banj leži na vodi, a črišnje vole vodu. Najranije rode i ima ih najviše. Kad se slavi Gospa od Bokolja 10.5., počnu najranije črišnje i vjernici uvijek prije puta na Bokolj svraćaju na rane črišnje.

Svaki put kad počnu črišnje, mi u Banju idemo po tujin i jidemo ih. Ima jedna što svake godine rodi, ali vlasnik svako malo prođe auton uz nju. Moramo dobro paziti da nas ne uvati da ne bismo morali bižati. Kad idemo na črišnje, nije cilj da se naidemo, nego da se zabavimo. Zato nikad ne iden sam u črišnje, uvijek iden s prijateljima.

U prošlosti je u Ždrelcu živjelo mnogo djece. Roditelji su vrlo često bili umorni od svakodnevnog rada u poljima i na moru. Teško im je bilo pratiti svaki korak djece koja su bila nestašna. Roditelji su se dosjetili i ispričali djeci priču: „ Blizu porta na borovima Polače noću sleti vrsta zmaja ili zlog čovjeka zvan Jerko iz Zemunika. On vreba malu djecu koja noću budu blizu mora“. Priča je bila učinkovita i djeca su se bojala sama ići tamo. Djeca su vjerovala u to kao što današnja djeca vjeruju u Djeda Božićnjaka. Kad su djeca narasla dovoljno velika da mogu samostalno plivati, Jerko bi iznenada nestao iz porta Polače.

Jerko iz Zemunika

Glagoljaštvo na Pašmanu

Pašman je otok duge glagoljaške tradicije. Ključno mjesto glagoljaštva na otoku je benediktinski samostan sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu. Najstariji sačuvani spis je Rogovska regula zapisana u 14. st. na osnovi starijih zapisa. Spis čuva pravila benediktinskog reda. Stoljećima je glagoljica živjela na Pašmanu u crkvenim dokumentima, knjigama krštenih, umrlih i vjenčanih. Pašmanski župnici glagoljicom su pisali sve do početka 19. stoljeća.

